

Eduskunta
Hallintovaliokunta

hav@eduskunta.fi

Maahanmuuttoviraston asiantuntijalausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta VNS 3/2024 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Maahanmuuttovirastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta (VNS 3/2024 vp). Maahanmuuttovirasto toteaa asiantuntijalausuntonaan seuraavaa.

Taustaa

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka pohjautuu arvopohjaiseen realismiin. Sen päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Toiminnan perustana ovat demokratia, oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa arvioidaan Suomen kansainvälistä toimintaympäristöä ja sen muutostekijöitä sekä määritetään Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset painopisteet ja tavoitteet. Selonteko sisältää Suomen Nato-jäsenyydenperuslinjaukset ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon linjaukset maahanmuuton näkökulmasta

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa todetaan, että maahantulon välineellistämiseen osana hybridi- ja sabotaasitoimista vastataan tarvittavin poliittisin, operatiivisin, oikeudellisin, diplomaattisin ja taloudellisin keinoin. Toimilla tuetaan sisäistä ja kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan oikeusjärjestystä, alueellista koskemattomuutta sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Venäjän vihamieliset hybridi- ja sabotaasitoimet ovat ulottuneet laajasti Eurooppaan. Suomeen kohdistuva hybridi- ja sabotaasitoimien erityisesti Venäjän toimesta on kasvanut merkittävästi. Suomen itärajalta alkanut välineellistetyin maahantulon tilanne on esimerkki hybridi- ja sabotaasitoimien hyökkäyksestä. On todennäköistä, ettei uhka lähiaikoina pienene, vaan Suomeen kohdistuvan hybridi- ja sabotaasitoimien intensiteetti ja keinovalikoima vaihtelevat.

Kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus, esimerkiksi ihmiskauppa, uhkaa myös vakavalla tavalla sisäistä turvallisuutta ja inhimillistä turvallisuutta ja edellyttää parempaa tietojen vaihtoa sekä rikollisuuden torjumiseksi että uhrien auttamiseksi.

Kansainvälinen terrorismi edellyttää Suomelta toimia kansainvälisen turvallisuuden, vakauden ja konfliktien heijastusvaikutusten vuoksi ja siksi, että kansainvälinen terrorismi muodostaa uhan kansalliselle turvallisuudelle.

On tärkeää erottaa toisistaan välineellistetty maahantulo, turvapaikanhaku ja siirtolaisuus, jotta kuhunkin ilmiöön kyetään vastaamaan asianmukaisella tavalla. Suomi yhdessä EU-kumppaneiden ja Nato-liittolaisten kanssa pyrkii etsimään tehokkaita keinoja välineellistetyn maahantulon ilmiöön vastaamiseksi.

Maahanmuuttoviraston näkökulmasta maahanmuutossa voidaan nähdä kolme kokonaisuutta, maahantulo, maassaolo ja maasta poistaminen, joita tulee arvioida turvallisuuden ja varautumisen näkökulmasta.

Maahan tulo tulee olla sujuvaa ja tarkkaa ja tavoitteena on, että henkilöllisyydet tunnistetaan, eikä niihin liittyisi väärinkäytöksiä. Valvonta maahantulo on tärkeä kokonaisuus turvallisuuden näkökulmassa. Laajamittaisessa tai välineellistetystä maahantulossa maahantulijoiden kokonaislukumäärän lisäksi olennaista on se, miten nopeasti tilanne kehittyi.

Maahantulijoita voi tulla todella paljon hyvin lyhyessä ajassa tai vähitellen kasvava paine voi pitkään jatkuessaan aiheuttaa häiriötilanteen. Varautuessa laajamittaiseen maahantuloon tulee huomioida myös niin EU:n kuin myös muiden kansainvälisten toimijoiden avun vastaanottaminen ja käytänteistä sopiminen ennakoivasti.

Maahantuloa ei tulisi arvioida pelkästään määrällisesti, vain myös tehdä arviota tulijoista myös laadullisin perustein, saapumismaa, olosuhteet ja muu käytettävissä oleva olennainen tieto. Maatiedon saaminen ennakoivasti on tärkeä osa maahanmuuton perusteiden selvittämistä ja siinä on lisääntyvä tarve kansainväliselle yhteistyölle. Tiedonkulku ja yhteinen tilanneymmärrys niin kansallisten, kuin kansainvälisten turvallisuusviranomaisten sekä Maahanmuuttoviranomaisten välillä on erityisen tärkeää.

Oleskelulupajärjestelmän väärinkäytön voidaan katsoa myös olevan osa hybridivaikuttamisen keinovalikoimaa. Oleskelulupaa voidaan hakea näennäisesti laillisessa tarkoituksessa, tosiasiallisen maahantulon tarkoituksen ollessa muu esimerkiksi Schengen alueelle pääseminen.

Maassa olossa tulee huomioida valvonta ja kontrolli myös Suomessa olon ajan. Maahanmuuttovirasto suorittaa tällä hetkellä automatisoitua rekisteritarkastusperusteista jälkivalvontaa maassa oleville opiskelijan, kasvuyrittäjän ja erityisasiantuntijan oleskeluluvan saaneille henkilöille. Tulevina vuosina automatisoitu jälkivalvonta on tarkoitus laajentaa muihin työperusteisiin oleskelulupiin.

Jälkivalvonnassa suoritettavan tarkastelun avulla Maahanmuuttoviraston on mahdollista saada tietoa esimerkiksi työsuhteen ehtojen täyttymisestä. Maahanmuuttovirasto voi tekemiensä havaintojen perusteella tarvittaessa muun muassa ohjata työperäisen hyväksikäytön uhreja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tms. avun piiriin.

Maahanmuuttovirasto pyrkii omalta osaltaan entisestään tehostamaan maassa olevien valvontaa ja kontrollia laajentamalla automatisoitua jälkivalvontaa tulevana vuosina myös uusiin oleskelulupaperusteisiin. Maahanmuuttovirasto suorittaa lisäksi vuosittain teemaperäistä, kohdennettua jälkivalvontaa eri lupaperusteisiin esimerkiksi havaittujen väärinkäytösilmiöiden perusteella.

Lopuksi

Maahanmuuttovirasto katsoo, että palauttamisessa tulisi tehostaa kansallista lainvalvonta- ja turvallisuusviranomaisten yhteistyötä sekä tiedonvaihtoa nykyistä enemmän. Lisäksi maassa olevien valvontaa tulisi kohdentaa, etenkin henkilöllisyyden luotettavassa todentamisessa ja maassa oleskelun todellisten aikeiden selvittämiseksi. Myös kansainvälistä yhteistyötä tulisi kehittää laittoman maahanmuuton ilmiöiden ja trendien torjumiseksi.

Työperäisessä maahanmuutossa Maahanmuuttovirastossa pyritään siihen, että maahanmuutto on oikeilla perusteilla tapahtuvaa, sujuvaa ja samalla kaikki väärinkäytökset tullaan estämään ja maasta myös poistuttaisiin nopeasti, jos luvan perusteet eivät ole kunnossa.

Suomi kehittää ja pitää yllä yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja edistää kriisinsietokyvyn ja kokonaisturvallisuuden vahvistamista myös EU-tasolla. Maahanmuuttovirasto edistää myös osaltaan maahanmuuton kriisinsietokykyä muiden turvallisuusviranomaisten kanssa yhteistoiminnassa.

Ylijohtaja

Ilkka Hahtela

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 30.09.2024 klo 21:39. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunta, Hallintovaliokunta